

บทนำ

ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง

ความเป็นมา

การที่ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองได้โดยรวดเร็วนั้นย่อมเป็นความจำเป็นที่จะต้อง
บริหารจัดการให้ราษฎรได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีโดยทั่วถึงกัน รัฐบาลแห่งประเทศไทยในช่วง พ.ศ.
2480-2483 ได้คำนึงเห็นว่า ประชาชนชาวไทยไม่ได้รับการศึกษาโดยสมควรเป็นอันมาก
แม้ว่ากระทรวงธรรมการจะได้เร่งรัดจัดการประถมศึกษาให้แก่เด็กโดยเข้มแข็งแล้วก็ตาม ถ้ามิได้
จัดการศึกษาผู้ใหญ่อีกส่วนหนึ่งต่างหากแล้ว จำนวนราษฎรที่เป็นผู้ใหญ่ไม่รู้หนังสือ ก็อาจจะ
เพิ่มขึ้น และเมื่อได้คำนึงถึงหลักการโดยทั่วไป เช่น หลักการครองชีพหรือสวัสดิภาพสังคมแล้ว
คนในวัยผู้ใหญ่ก็นับถือว่าเป็นวัยที่เป็นขุมพลังของประเทศ ประเทศใดถ้าขาดคนวัยผู้ใหญ่ที่
เฉลียวฉลาด และมีผู้อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้เป็นจำนวนมากแล้ว ความหวังที่จะพัฒนา
ประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วนั้นย่อมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก นอกจากนั้นยังพิจารณาเห็นว่า
การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เป็นกิจกรรมที่นานาประเทศทั่วโลกได้จัดทำกันมาเป็นเวลาช้านาน โดย
เหตุต่าง ๆ นี้รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญและจำเป็นในการที่ต้องจัดการศึกษาผู้ใหญ่มากขึ้น พร้อม
กันได้ตกลงริบวางนโยบายจัดการศึกษาผู้ใหญ่และได้แถลงนโยบายดังกล่าว ต่อสภาผู้แทนราษฎร
เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2480 ซึ่งสมัยนั้นนายพลตรี พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็น
นายกรัฐมนตรี ต่อมาในวันที่ 28 ธันวาคม 2480 รัฐบาลก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่อง
การศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นคณะหนึ่งให้มีหน้าที่พิจารณาวางโครงการ ที่จะดำเนินงานต่อไป

กิจกรรมที่คณะกรรมการชุดนี้ได้ดำเนินการพิจารณาและจัดทำเสร็จไป ยุทธ เดชคารณ
(2521 : ม.ป.ป) สรุปได้ดังนี้คือ

1. ได้พิจารณาโครงการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ โดยอาศัยแนวการจัดการศึกษา
ผู้ใหญ่ ซึ่งคณะกรรมการชุดเดิมได้วางเป็นบรรทัดฐานประกอบกับรายงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งรัฐบาล
ได้ส่งออกไปปฏิบัติงานในต่างประเทศแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2483
2. ได้เสนอความคิดเห็นต่อรัฐบาลให้พิจารณาช่องทาง เพื่อให้พลเรือนได้สำนึก

และรู้ถึงความสำคัญแห่งภาษาและหนังสือไทย เป็นการผดุงไว้ซึ่งวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลได้พิจารณาเห็นชอบด้วย จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 ว่าด้วยภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2483

3. ได้เสนอรัฐบาลให้พิจารณาจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น ในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามโครงการที่วางไว้ต่อไป ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาการจัตวาระเบียบราชการ สำนักงาน และกรม ในกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2483 ว่าด้วยการจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น อยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2483

กองการศึกษาผู้ใหญ่ได้จัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในขั้นต้นคือ ให้ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือได้รับการศึกษาจนอ่านออกเขียนได้ และเข้าใจหน้าที่พลเมือง ต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทยได้ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง เพราะรัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทโดยตรงในการรณรงค์ให้ผู้ใหญ่รู้หนังสือ การรณรงค์ดังกล่าวอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการรณรงค์มวลชน โดยได้ใช้หน่วยงาน องค์การต่าง ๆ ของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก่ใจการไม่รู้หนังสือ เช่น ใช้โรงเรียนประถมศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนออกกฎหมายและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เพื่อให้เป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ในการที่จะกระตุ้นให้ประชาชนมาเรียนหนังสือ เป็นต้น ดังนั้นจึงปรากฏว่าในระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. 2483 - พ.ศ. 2487. รัฐบาลสามารถช่วยให้มีประชาชนที่รู้หนังสือเพิ่มขึ้นถึง 1,409,686 คน งานการศึกษาผู้ใหญ่ในสมัยนี้มีเฉพาะการแก่ใจการไม่รู้หนังสือเท่านั้น ยังมีได้มีการศึกษาผู้ใหญ่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นในปัจจุบัน

ในระยะเวลา 2-3 ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทยได้ซบเซาลงเป็นอันมาก จำนวนนักศึกษาผู้ใหญ่ได้ลดลงจากปีละประมาณ 200,000 คน เหลือเพียงปีละประมาณ 20,000 คน หรือคิดเป็นลดลงร้อยละ 90 ของอัตรานักศึกษาในยุคที่มีการรณรงค์ให้ผู้ใหญ่รู้หนังสือ ดังนั้นใน พ.ศ. 2490 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เสนอโครงการปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2490 โดยการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับได้ขยายประเภทของงานการศึกษาผู้ใหญ่เพิ่มขึ้น ดังนี้

(ค)

1. จัดการศึกษาผู้ใหญ่ ระดับมัธยมศึกษาต้นและมัธยมศึกษาปลาย โดยจัดเป็นหลักสูตรระดับ 1 ปี แล้วให้สอบเทียบความรู้
2. จัดอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตร 3 เดือนและ 6 เดือนในลักษณะโรงเรียนประจำที่ และหน่วยอาชีวศึกษาผู้ใหญ่เคลื่อนที่
3. จัดตั้งห้องสมุดประชาชน เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนรักการอ่าน ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นหาความรู้ เพื่อขจัดความโง่เขลาทั้งปวง
4. จัดหน่วยการศึกษาประชาชนประจำจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เสนอข่าวประกาศบทความ กฎหมาย ฉายภาพยนตร์ให้ประชาชนและประชาสัมพันธ์งานของรัฐบาลแก่ประชาชน งานการศึกษาผู้ใหญ่แต่ละประเภทเหล่านี้ได้เป็นพื้นฐานของการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ในระยะต่อ ๆ มา

ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ที่ประชุมใหญ่ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติครั้งที่ 5 ณ กรุงปารีส เมื่อ พ.ศ. 2494 ได้มีการพิจารณาจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ประเภทมูลสารศึกษา (Fundamental Education) ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการอนามัย การเกษตร การอุตสาหกรรม การประกอบอาชีพอันจะช่วยยกระดับการดำรงชีพของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งต่อมามองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ร่วมกับรัฐบาลไทยได้เลือกเอา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นที่ตั้งศูนย์ฝึกอบรม ชื่อว่า "ศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี" (Thailand Unesco Fundamental Education Center) หรือชื่อย่อว่า ศ.อ.ศ.อ. (TUFECE) กองการศึกษาผู้ใหญ่ (2522 : เอกสารอัดสำเนา)